

Sadantuhannen vuosiluokista suuriin ikäluokkiin

PEKKA PARKKINEN

Toisen maailmansodan jälkeen Suomessa syntyivät ennätysuuret vuosiluokat. Sen jälkeen neljännesvuosisadassa "vauvatuotanto" supistui melkein puoleen. Ennätysuuret vuosiluokat täyttivät ensin pirtit ja sitten kansakoulut. Sen jälkeen ruuhkautuivat muut oppilaitokset opinhaluisista nuorista, jotka myöhemmin tulvivat sekä Suomen että myös Ruotsin työmarkkinoille. Julkisten menojen pelättään räjähtävän parin vuosikymmenen kuluttua, kun nämä ikäluokat pääsevät eläkkeelle ja kuormittavat vanhuksina maamme terveys- ja sosiaalihuoltoa.

Jokainen kokenut taloustieteilijä maassamme on elämänsä varrella törmännyt näihin suuriin ikäluokkiin, mutta yleensä jättänyt ne täsmällisesti rajamatta. Niitä joudutaan analysoimaan, kun tarkastellaan esimerkiksi taloushistoriaa, nykyisiä velkaantumis- ja työttömyysongelmia sekä tulevaisuuden eläke- ja sosiaalimenokysymyksiä. Tässä artikkelissa määritellään suomalaiset suuret ikäluokat yksikäsitteisesti syntymävuoden perusteella tarkastelemalla yhtäältä syntyneiden lukumäärää eri vuosina ja toisaalta vuoden 1993 lopussa maassa asuvan väestön lukumäärää syntymävuoden mukaan.

1 Suuret ikäluokat syntyneiden lukumäärän perusteella

Suomessa on kuvion 1 mukaan syntynyt yli 100 000 lasta vain vuosina 1946 - 1949 (ks. DATA artikkelin lopussa). Ennen vuotta 1722 väestön määrä oli nimittäin niin vähäinen (vain satojatuhansia), että vuotuinen syntyneiden lukumäärä on voinut suurimmillaan olla vain kymmentuhannen

lapsen tuntumassa. Suomalaisiin suuriin ikäluokkiin kuuluvat varmasti ainakin vuosina 1946 - 49 syntyneet, joita voitaisiin syntyneiden lukumäärän perusteella kutsua *sadantuhannen syntyneen vuosiluokiksi*.

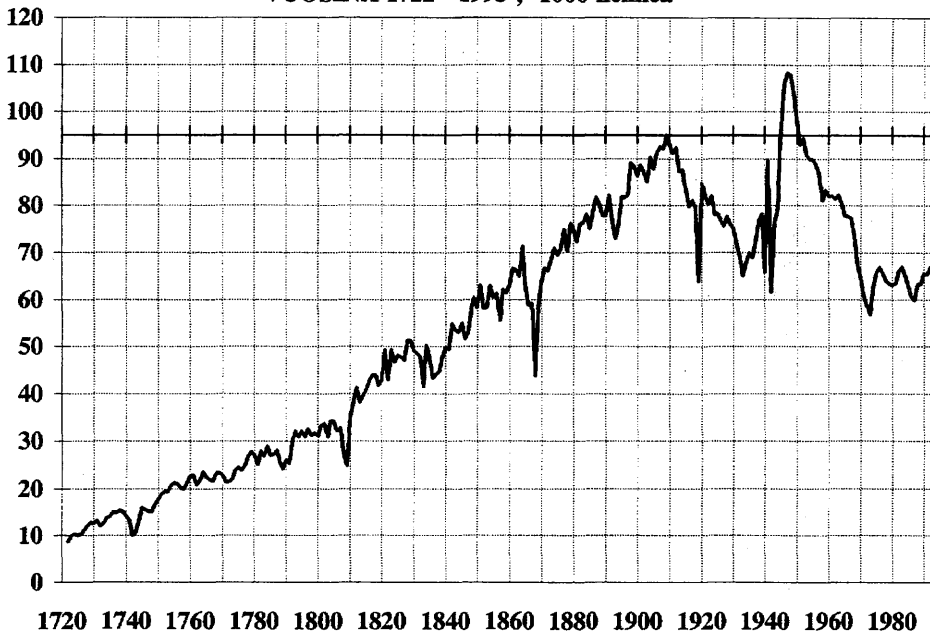
Taloustieteilijät käyttävät harvoin väestön yksivuotislukittelua. Yleensä heillä on käytössään väestöstä viisivuotisdataa, jossa luokittelun ensimmäinen kalenterivuosi on tavallisesti viidellä jaollinen. Tällaisen perusaineiston käyttäjillä *sadantuhannen syntyneen viisivuosisluokka* tarkoittaa vuosina 1945 - 49 syntyneitä suomalaisia.

Sota-, kato- ja kulkutautiaikoja lukuunottamatta syntyneiden lukumäärä lisääntyi (kuvio 1) melko tasaisesti aina vuoteen 1909 saakka, jolloin syntyi 95 000 lasta. Tämän jälkeen suomalaiset oppivat olennaisen ehkäisystä tai keskittyivät epäolennaisiin asioihin. Syntyneiden lukumäärä ainakin supistui vuodesta 1909 aina 1930-luvun lamavuosiin saakka ja alkoi vasta sen jälkeen uudelleen kohota. Vuoden 1909 "lapsituotos" on myöhemmin ylitetty vain vuosina 1945 - 1950. Syntyneiden lukumäärällä mitattuna Suomen *suurimmat syntyneet vuosiluokat* ovat siis vuosien 1945 - 50 vauvoja.

2 Suuret ikäluokat nykyisen väestön perusteella

Vuoden 1993 lopussa maassamme asui sadantuhannen syntyneen vuosiluokissa vielä lähes 90 000 henkeä (kuvio 2). Näiden vuosiluokkien syntyneiden ja Suomessa asuvien erotuksesta suuri osa on edelleen elossa ja asuu muissa maissa, pääasiassa Ruotsissa.

**Kuvio 1: SYNTYNEIDEN LUKUMÄÄRÄ SUOMESSA
VUOSINA 1722 - 1993 , 1000 henkeä**

Syntyvyyden ja kuolevuuden lisäksi myös maastamuutto on vahvasti muokannut väestömme määrää ja ikärakennetta toisen maailmansodan jälkeen. Vuosien 1945 - 1979 välillä nettosiirtolaisuus kohosi yhteensä 330 000 henkeen ja tämän jälkeen nettomaahanmuutto on noussut yli 70 000 henkeen. Koska siirtolaiset ovat valtaosaltaan työelämään hakeutuvia nuoria, kohdistui esimerkiksi 1960- ja 1970-luvun taitteen ennätysuuri maastamuutto raskaimmin juuri sadantuhannen syntyneen vuosiluokkiin. Vuosina 1969 ja 1970 maamme menetti 77 000 kansalaistaan nettosiirtolaisuuden takia.

Vuoden 1993 lopussa suurimmat maassamme asuvat ikäluokat olivat vuosina 1945 - 68 syntyneet, jotka olivat silloin 25 - 48 -vuotiaita. Näitä

voitaisiin kutsua *nykyisen väestön suuriksi ikäluokiksi*. Talvisodan takia monessa perheessä lapsen hankkiminen lykkääntyi vuodesta 1940 seuraavaan vuoteen, jolloin syntyi lähes 90 000 vauvan vuosiluokka. Heitä asuu vielä nyt maassamme hieman yli 70 000 henkeä eli lähes yhtä paljon kuin vuoden 1968 vuosiluokassa. Näiden jälkeen seuraavaksi suurin vuosiluokka vuoden 1993 lopussa oli vuonna 1983 syntyneet, joita elää maassamme lähes 68 000 henkeä. Tässä ja useimmissa muissa lapsivuosi- ja vuosiluokissa on maahanmuuton ansiosta maassa asuvaa väestöä enemmän kuin Suomessa syntyneitä.

Vuoden 1993 lopussa Suomessa asui yhteensä 5,078 miljoonaa henkeä, jotka jakautuivat iän mukaan kuviosta 2 ilmenevällä tavalla. Jäljempänä

nykyisen väestön suuret ikäluokat määritellään vertailemalla todellista väestöä yhtä suureen stationaariseen väestöön. Stationäärisellä väestöllä tarkoitetaan sellaista omavaraisväestöä, jossa vuosittain syntyy saman verran lapsia ja kuolemanvaara pysyy muuttumattomana kaikissa ikäryhmissä. Siten tällaisen väestön lukumäärä ja ikärakenne ovat vuodesta toiseen samat.

Kuviossa 3 on esitetty yksivuotisikäryhmittäin sekä todellinen väestö vuoden 1993 lopussa että vuoden 1992 kuolemanvaaralukuihin perustuva yhtä suuri stationaarinen väestö. Jos joka vuosi syntyisi 67 000 lasta ja eri iässä kuolisi suhteellisesti saman verran ihmisiä kuin Suomessa vuonna 1992, niin runsaan sadan vuoden kuluttua tällaisen stationaarisen väestön määrä olisi sama kuin Suomen todellinen väestö 31.12.1993.

Alle 18-vuotiaita lapsia elää nyt maassamme lähes yhtä paljon kuin todellisen väestön kokoisessa stationäärisessä väestössä. Jos vuoden 1941 poikkeuksellista vuosiluokkaa ei oteta huomioon, on stationaariseen väestöön verrattuna huomattavasti "liikaa" vain vuosina 1945 - 68 syntyneitä. Myös stationaarisen väestön avulla määriteltynä *nykyisen väestön suuret ikäluokat* ovat siis vuosina 1945 - 68 syntyneitä.

Nykyisen väestön suurissa ikäluokissa oli vuoden 1993 lopussa yhteensä 1,91 miljoonaa henkeä. Näihin ikäluokkiin kuuluu mainitussa stationäärisessä väestössä 1,56 miljoonaa asukasta. Täten suurissa ikäluokissa on stationaariseen väestöön verrattuna yhteensä 0,35 miljoonaa henkeä "liikaa" eli alle seitsemän prosenttia koko väestöstämme. Nykyisen väestön suuret vuosiluokat ovat keskimäärin melkein 80 000 hengen kokoisia, kun stationaarisen väestön vastaavissa vuosiluokissa on keskimäärin alle 65 000 henkeä. Siten nykyisen väestön suuret vuosiluokat ovat stationaarisen väestön samanikäisiin verrattuna keskimäärin 15 000 henkeä eli 23 prosenttia suuremmat.

Nykyisen väestön suuria ikäluokkia vanhempaa väkeä eli ennen vuotta 1945 syntyneitä elää maassamme nyt 300 000 henkeä vähemmän kuin nykyisen väestön kokoisessa stationäärisessä väestössä.

Tämä on seurausta väestöhistoriamme tapahtumista. Maailmansotien välillä syntyneet vuosiluokat olivat pieniä ja siirtolaisuuden takia ulkomailla elää runsaasti silloin Suomessa syntyneitä. Elinajan huomattava pidentyminen merkitsee sitä, että iäkästä väestöä kuuluu nykyisen kuolevuuden perusteella muodostettuun stationaariseen väestöön olennaisesti enemmän kuin vuosikymmeniä sitten vallinneeseen kuolevuuteen perustuvassa stationäärisessä väestössä.

Vuoden 1993 lopussa maassamme asui 65 vuotta täyttänyttä vanhusväestöä 13,9 prosenttia koko väestöstä. Vuoden 1992 kuolemanvaaralukujen avulla rakennetussa stationäärisessä väestössä vanhusten väestöosuus on 17,9 prosenttia. Siten vanhusten väestöosuus on nyt peräti neljä prosenttiyksikköä pienempi kuin nykyiseen elinaikaan perustuvassa stationäärisessä väestössä. Tilastokeskus arvioi omavaraisväestöön perustuvassa väestöennusteessaan (*Tilastokeskus* 1993) vanhusten väestöosuuden kohoavan 24 prosenttiin vuonna 2030. Vanhusten väestöosuuden kohoamisessa on siksi aluksi kysymys vain poikkeuksellisen pienen vanhusväestön palautumisesta nykyistä elinaikaa vastaavaksi.

Todellista ja samankokoista nykyiseen kuolemanvaaraan perustuvaa stationääristä väestöä vertaamalla on nykyisen väestön suuriksi ikäluokiksi helppo nimetä vuosina 1945 - 1968 syntyneet, jotka nyt asuvat Suomessa. Näissä ikäluokissa on lapsi-ikäluokkiin nähden runsas kolmannes miljoonaa asukasta "liikaa". Nykyisen väestön suuria ikäluokkia vanhempaa väestöä on melkein saman verran "liian vähän". Alle 18-vuotiasta väestöä elää nyt maassamme lähes saman verran kuin stationäärisessä väestössä.

3 Lopuksi

Tässä katsauksessa on määritelty Suomen suuriin ikäluokkiin liittyvät seuraavat käsitteet:

1 *Sadantuhannen syntyneen vuosiluokat* = vuosina 1946 - 49 syntyneet.

2 *Sadantuhannen syntyneen viisivuotislukka* = vuosina 1945 - 49 syntyneet.

3 *Suurimmat syntyneet vuosiluokat* = vuosina 1945 - 50 syntyneet.

4 *Nykyisen väestön suuret ikäluokat* = vuosina 1945 - 68 syntyneet.

Mikäli nämä neljä suurten ikäluokkien käsitettä ei riitä, voidaan sukupolvitarkasteluissa käyttää vielä viidettä käsitettä. Suomessa vanhemmat ovat keskimäärin 30 vuotta lapsiaan iäkkäämpiä. Siksi luonteva biologinen sukupolvi käsittää 30 peräkkäisenä vuonna syntyneet. *Suurten ikäluokkien sukupolveksi* olen sukupolvien perintöjä käsittelevässä julkaisussa (Parkkinen 1994) perustellut vuosina 1940 - 1969 syntyneet. Tällöin suurten ikäluokkien sukupolven vanhempia ovat vuosina 1910 - 39 syntyneet. Suurten ikäluokkien sukupolven lapsia ovat vuosina 1970 - 99 syntyneet ja syntyvät, jotka asuvat Suomessa.

Nykyisen väestön suuret ikäluokat ovat tällä haavaa parhaassa työiässä. Ikääntyvän väestön kansantaloudelliset ongelmat ovat Suomessa seurausta siitä, että puolentoista vuosikymmenen kuluttua suuret ikäluokat alkavat siirtyä eläkkeelle ja tarvita yhä enemmän terveys- ja sosiaalipalveluja. Jos omavaraisväestöennusteen mukaisesti maahanmuutto ja maastamuutto ovat tulevaisuudessa yhtä suuria, kohoo vanhusten väestöosuus erittäin korkeaksi. Samaan aikaan työikäinen väestö ja työvoima supistuu suuresti.

Useissa todella pitkän aikavälin tutkimuksissa maamme tulevaisuutta tarkastellaan aina vuoteen 2030 saakka, koska silloin nykyisen väestön suuret ikäluokat ovat melkein kokonaan eläkkeellä ja sadantuhannen syntyneen vuosiluokat ovat yli 80-vuotiaita. Silloin väestöllisistä syistä eläkemenot ja

vanhusväestön tarvitsemat sosiaalipalvelut ovat suurimmillaan.

Ekonomistit joutuvat vielä monta kertaa analysoimaan ikääntyvän väestömme kansantaloudellisia seurauksia. Näissä analyyseissä väestömme suurilla ikäluokilla varmaan yksikäsitteisesti tarkoitetaan vuosina 1945 - 1968 syntyneitä ja Suomessa asuvia henkilöitä. Tämän lisäksi voidaan täsmällisesti käyttää käsitteitä sadantuhannen syntyneen vuosiluokat ja viisivuotisloukka sekä suurimmat syntyneet vuosiluokat.

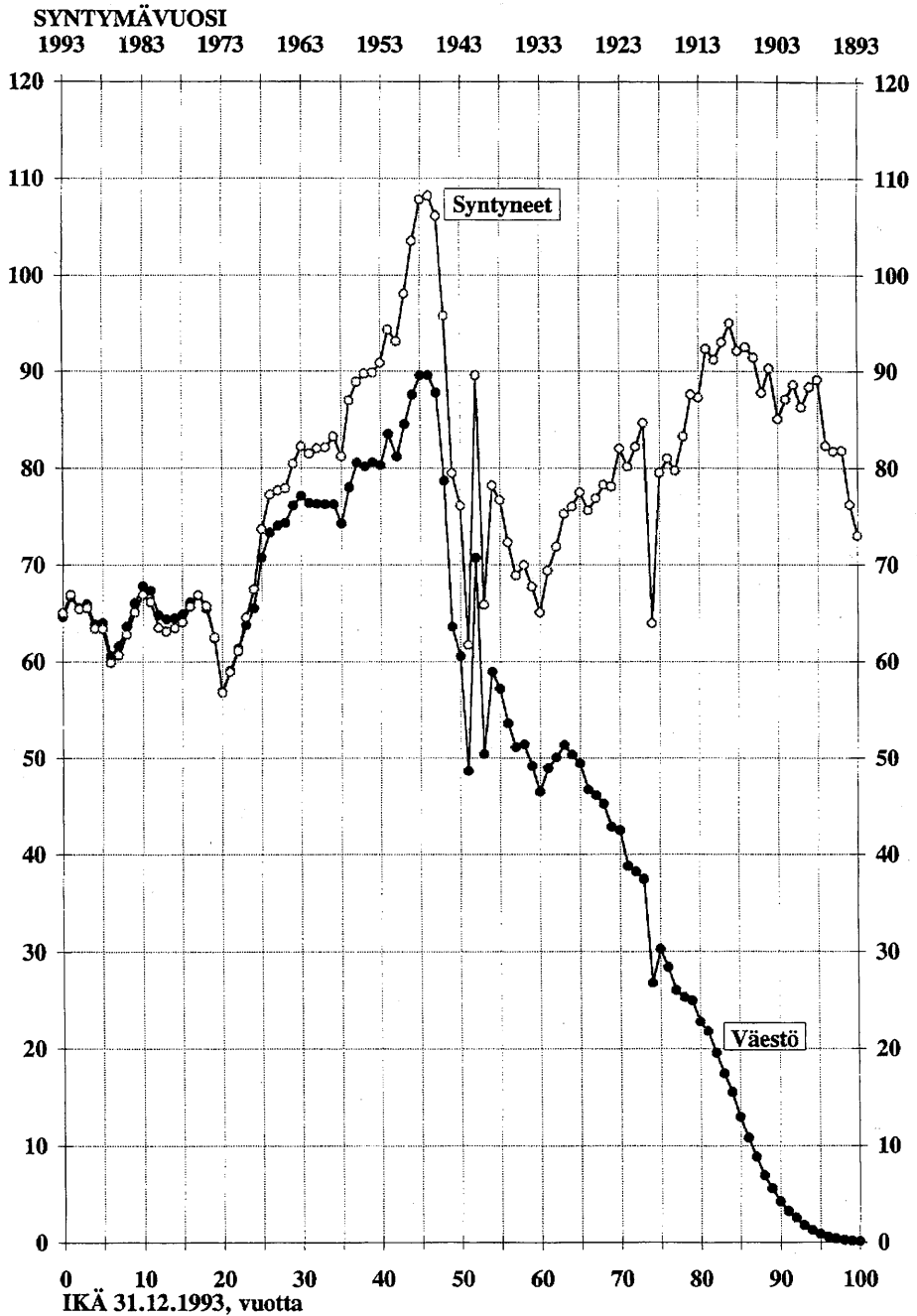
Kirjallisuus

- Parkkinen, Pekka (1994): Sukupolvien perinnöt Suomessa. *Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen keskustelualoitteita* 58, Helsinki.
- Tilastokeskus (1993): Väestöennusteet 1993 - 2030. *Väestö 1993:10*, Helsinki.

Data

Tässä artikkelissa käytetty data on osittain aikaisemmin julkaisematonta ja peräisin Tilastokeskuksen väestötilastosta. Esimerkiksi syntyneiden lukumäärä kuviossa 1 on peräisin Tilastokeskuksen väestöä koskevasta aikasarjatietokannasta, joka ulottuu taaksepäin aina vuoteen 1722 saakka. Stationääristä väestöä koskevat laskelmat (kuvio 3) ovat kirjoittajan laatimia, mutta nekin perustuvat Tilastokeskuksen väestötilastosta saatuun perustaineistoon.

Kuvio 2: SYNTYNEIDEN LUKUMÄÄRÄ VUOSINA 1893-1993 JA
MAASSA ASUVA VÄESTÖ 31.12.1993, 1000 henkeä

Kuvio 3: TODELLINEN JA YHTÄSUURI STATIONAARINEN
VÄESTÖ IÄN MUKAAN 31.12.1993, 1000 henkeä

